उल्का

(गझल संग्रह)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

मंजुभारती प्रकाशन

पुणे

उल्का (गझल संग्रह)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी - ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट-२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर - ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अे' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे - ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : फाल्गुन शु. १३, शके १९४५
शुक्रवार, दि. २२ मार्च, २०२४

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १-एन, सेक्टर ए, एन-१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर - ४३१००३.
भ्रमणध्वनी - ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-970674-5-7

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : **₹ १५०/-**

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

‘उल्का : शब्दांच्या आकाशातील तेजोरेखा’

गझल म्हणजे शब्दांचे स्वरूपसौंदर्य आणि भावनांचा संक्षेप – एकाच ओळीत संपूर्ण आयुष्याचा अनुभव मावतो आणि दोन शेरांमध्ये मनाचं तत्त्वज्ञान उलगडतं. ‘उल्का’ हा माझा गझलसंग्रह म्हणजे अशा तेजस्वी क्षणांचा प्रवास आहे. जे क्षणभंगुर असले तरी आत्म्याला उजळवून जातात.

‘उल्का’ हे नावच सुचलं तेव्हा मला वाटलं, गझल म्हणजे याच उल्केसारखी असते. ती काही काळासाठी आकाशात झळकते, पण तिच्या प्रकाशाचा ठसा खूप काळ मनावर राहतो. ती क्षणिक असते, पण तिच्या ओळींमध्ये काळाचा विस्तार असतो. म्हणूनच ‘उल्का’ माझ्यासाठी फक्त कवितासंग्रह नाही, तर हा प्रकाश आणि अंधाराच्या नात्याचा शोध आहे.

गझल हा केवळ काव्यप्रकार नाही, तो एक साधना आहे. शब्द, लय, विचार आणि भावना यांच्या एकरूपतेचा तो तप आहे. दयानंद सरस्वती म्हणतात ‘सत्य हे शाश्वत आहे, पण त्याचा शोध अखंड चालू राहिला पाहिजे.’ गझल म्हणजे हाच अखंड शोध – सत्य, प्रेम, सौंदर्य आणि स्वतःच्या अस्तित्वाचा. प्रत्येक शेर हा जणू ध्यानाचा एक श्वास आहे. कधी तो हळवा, कधी गहिवरलेला, कधी प्रखर, कधी आत्मचिंतनात बुडालेला.

‘उल्का’तील प्रत्येक गझल मी माझ्या मनाच्या शांत आकाशात पाहिली आहे. ती शब्दांत उतरली, तेव्हा ती केवळ अभिव्यक्ती नव्हती – ती एक प्रकाशरेखा होती, जी मनाच्या अंधाऱ्या कप्प्यांना उजळवून गेली. काही गझला प्रेमाच्या ओलसर गंधात भिजलेल्या आहेत, काही विरहाच्या विरक्त नजरेतून उमटलेल्या, काही समाजातील अस्वस्थतेवर तीक्ष्ण प्रकाश टाकणाऱ्या, तर काही अध्यात्मिक उंचीवर नेणाऱ्या. या सर्व गझला म्हणजे माझ्या आतल्या उल्कांची मालिका आहे – प्रत्येक उल्का माझ्या अनुभवाचा तेजोबिंदू आहे.

गझल लिहिणं म्हणजे स्वतःशी संवाद साधणं. गझल ही तक्रारही आहे, आणि स्वीकारही. ती हृदयातून उठते, पण मस्तकात प्रकाश देते. गझलेत रागही

आहे, पण तो सूक्ष्म आहे. ती म्हणते – 'मला दुखतंय', पण तिच्या प्रत्येक शब्दात सौंदर्य असतं.

'उल्का'तील माझ्या गझलाही अशाच आहेत. कधी मी त्यात स्वतःला विचारते काय खरं आहे या जगण्यात? कधी मी सांगते 'शब्दांतून जगणं म्हणजेच मुक्त होणं.' गझल लिहिताना मी नेहमी प्रत्येक रचनेखाली दिनांक आणि वेळ लिहिते. कारण माझ्यासाठी प्रत्येक गझल हा एक क्षणाचा तेजस्वी साक्षीदार आहे. त्या क्षणी काय वाटलं, कुठे होते, कोणती भावना होती – हे सर्व त्या नोंदीत जिवंत राहतं. हा एक आत्मसंवादाचा शास्त्रीय दस्तऐवजच आहे. या वैशिष्ट्यामुळे 'उल्का' हा संग्रह जगातला पहिलाच असा प्रयोग आहे जिथं प्रत्येक गझलेखाली त्या क्षणाची नोंद आहे. प्रत्येक गझल जन्म घेते आणि जिवंत राहते केवळ कवयित्रीकडेच नाही, तर वाचकांच्या मनातही.

'उल्का' लिहिण्याच्या प्रवासात मी अनेक भावना अनुभवल्या. कधी एखादा शेर सहज आला, जणू तो माझ्या मनात आधीपासूनच होता. कधी एखाद्या शब्दाने बराच वेळ घेतला, तो बरोबर उमटावा, जसा ढगातून योग्यवेळी वीज चमकते. कधी वाटलं, मी लिहित नाहीये, कोणीतरी माझ्यामार्फत लिहितंय. तेच 'प्रेरणास्थान' असावं – जे शब्दांच्या पलीकडं आहे, पण शब्दांत झळकतं.

गझल हा प्रकार मराठीत थोडा नवखा आहे, पण त्यातला आत्मा फार प्राचीन आहे. तो उपनिषदांतील, संतवाङ्मयातील आणि कबीरांच्या दोह्यांतीलच ओळ आहे. 'उल्का'च्या गझलांमध्ये हा आत्मा आधुनिक शब्दांत पुनर्जन्म घेतो. त्या गझला प्रेमिकांपुरत्या मर्यादित नाहीत, तर विचारशील माणसाच्या अंतर्मनाचा शोध घेतात. म्हणूनच 'उल्का' ही फक्त साहित्यकृती नाही, ती एक विचारकृती आहे. शब्दांचा आकार घेताना तिने तत्त्वज्ञानाचा आकार घेतला आहे.

या संग्रहात वाचकांना जाणवेल – की माझ्या प्रत्येक गझलेच्या ओळींच्या मागे एक 'प्रकाशबिंदू' आहे. तो प्रकाश म्हणजे विवेकाचा तेजोमेघ. मी गझलेत दोष दाखवते, पण निंदा करत नाही; मी प्रश्न विचारते, पण उत्तर सांगत नाही; मी दाखवते, पण ठरवून देत नाही. कारण गझल म्हणजे मार्गदर्शन नाही, ती आत्मबोधाची खूण आहे.

'उल्का'तील काही गझला अत्यंत वैयक्तिक आहेत. त्या माझ्या एकांतात उमटल्या. त्या वेळेस मी कुणाशी बोलत नव्हते पण शब्दांनी माझ्याशीच संवाद

साधला. तेव्हा समजलं, की गझल म्हणजे आवाज नसलेली प्रार्थना. या संग्रहातल्या काही गझला समाजाच्या आरशात डोकावतात. त्या विचारतात 'आपण इतके उजळलो आहोत, पण आत अजूनही अंधार का?' काही गझला नात्यांच्या नाजूक धाग्यांवर बोट ठेवतात, तर काही काळाच्या प्रवाहात हरवलेल्या मूल्यांवर प्रकाश टाकतात. या सर्व गझलांचा सूर एकच आहे – शोधाचा, शुद्धतेचा आणि शांततेचा.

जेव्हा पुस्तक पूर्ण झालं, तेव्हा मला असं वाटलं – जणू माझ्या हातून एक उल्का सुटली आहे आणि ती शब्दांच्या आकाशात चमकायला निघाली आहे. ती पडेल कुठे – कोणाच्या मनात, कोणत्या काळात – हे मला माहीत नाही. पण एवढं मात्र निश्चितआहे की, ती उजेड घेऊनच पडेल.

'उल्का' हा गझलसंग्रह म्हणजे माझ्या आत्म्यातला तेजस्वी प्रवास आहे. त्या तेजात तुम्हालाही तुमचं प्रतिबिंब सापडो, तुमच्या अंधारातही एखादी उल्का झळको आणि ती तुम्हालाही आत्मप्रकाशाची दिशा दाखवो.

– डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(कवयित्री, गझलकार, संस्कृततज्ज्ञ आणि
आत्मप्रकाश शोधणारी शब्दसाधिका)

प्रस्तावना

‘उल्का : शब्दांचा आकाशदीप’

‘उल्का’ नाव उच्चारताच एक निःशब्द दृश्य डोळ्यांसमोर उभं राहतं. रात्र, गडद आकाश आणि त्यातून झेपावणारा एक तेजस्वी क्षण. क्षणभंगुर पण मनावर कायमचा ठसा उमटवणारा. हा संग्रहही असाच आहे. प्रत्येक गझल म्हणजे एक उल्का, क्षणभर वाचली जाणारी, पण दीर्घकाळ मनात उजळणारी.

कवयित्री डॉ. मंजूषा कुलकर्णी या आधुनिक मराठी साहित्यातील एक वेगळं स्थान निर्माण करणाऱ्या सर्जक आहेत. त्यांच्या लेखनात केवळ भाषेचं नव्हे तर भावनेचं व्याकरण आहे. त्यांची कविता बोलते, गझल विचारते आणि दोन्ही मिळून मनाला आरसा दाखवतात. ‘उल्का’ हा त्यांचा गझलसंग्रह त्या प्रवासाचा अत्यंत परिपक्व टप्पा आहे. जिथे शब्दांची शिस्त आणि भावनेचा ओलावा एकरूप झाला आहे.

मराठीत गझल येताना अनेकदा तिचं भाषिक सौंदर्य हरवायचं. पण मंजूषा ताईंच्या गझला मराठी भाषेत नैसर्गिकपणे झरतात. त्यातला लयबद्धपणा, शब्दांची नाजूक निवड आणि प्रत्येक शेरामागचं चिंतन हे सगळं मिळून गझलला तिच्या मूळ रूपात पुनर्जन्म देतं.

‘उल्का’मधल्या गझला वाचताना जाणवतं की या शब्दांच्या आकाशात एक कवयित्री मनापासून प्रकाश टाकते आहे. ती केवळ लिहित नाही; ती अनुभवते, विचारते आणि मग प्रकटते. प्रत्येक गझल एक प्रश्न आहे, पण तो प्रश्न कोमल आहे. तो आक्रमक नाही; तो आत्मीय आहे. खरं तर कविता केवळ वाचण्यासाठी नसते, ती जगण्यासाठी असते. गझल कवीच्या लेखणीने जन्म घेते, पण ती जिवंत राहते वाचकांच्या मनात. त्या वाचकाच्या भावनांमुळेच ती पुनःप्रकाशित होते, अगदी उल्केसारखी पुन्हा पुन्हा पडणारी आणि प्रत्येक वेळी

नव्याने उजळणारी. कवयित्रींचं आणखी एक वैशिष्ट्य म्हणजे त्या प्रत्येक गझलेखाली तिच्या रचनेचा दिनांक आणि वेळ नमूद करतात. हे केवळ शिस्तीचं द्योतक नाही, तर एका क्षणाच्या भावनिक तापमानाची नोंद आहे. त्या क्षणी जे जाणवलं, जे उमटलं, त्याचं समयमापन जपून ठेवणं म्हणजे कवयित्रीची सत्यनिष्ठा आणि याचमुळे प्रत्येक गझल जिवंत भासते – ती शब्दांची नव्हे, क्षणांची जपणूक आहे.

'उल्का'मधल्या गझलांमध्ये विविध विषयांचा स्पर्श आहे. प्रेम, विरह, आत्मचिंतन, समाज, निसर्ग आणि अध्यात्म. कधी ती गझल प्रेमाच्या सुरात बोलते, कधी ती समाजाला आरसा दाखवते, तर कधी ती अध्यात्माच्या स्तरावर नेते. या सर्व गझला एकत्र वाचताना असं वाटतं की त्या एका माणसाच्या आयुष्याची अंतर्मुख कथा सांगत आहेत. गझल ही नेहमी थोडीशी संयमित भावनांची कविता असते. ती रडत नाही, ती हसत नाही ती फक्त शांतपणे सांगते आणि मंजूषाताईंची गझल हाच मध्यम स्वर जपते. त्यांच्या शेरांमध्ये 'अतिरेक' नाही, पण 'अर्थगर्भता' आहे. शब्द कमी, पण भावनेचं वजन अपार. तेवढ्याच थोड्या शेरांमध्ये त्या संपूर्ण कथा सांगतात. जसं उल्केच्या एका झळाळीत संपूर्ण आकाश उजळतं.

या संग्रहात काही गझला अतिशय सूक्ष्म आणि तत्त्वज्ञ आहेत. सत्याचा शोध, अंतर्बोध, विवेकाची ज्योत हे सर्व या कवितांच्या आशयात गुंफलेलं आहे. त्यांचा प्रकाश आत्म्याकडे वळवणारा आहे आणि त्यामुळे गझल ही केवळ कला न राहता, ती एक साधना बनते. कवयित्रीचा आवाज या गझलांमध्ये शांत आहे, पण प्रभावी आहे. तो कोणालाही उपदेश करत नाही, तो केवळ अनुभव मांडणी करतो. अशा गझला वाचताना वाचक केवळ रसिक राहत नाही, तो त्या प्रवासात सहभागी होतो आणि 'उल्का'चं हेच यश आहे की ती फक्त वाचली जात नाही, ती अनुभवली जाते.

'उल्का'चे प्रत्येक पान उलटताना एक प्रकाशकण डोळ्यांत साचतो आणि एक विचार मनात रुजतो. ही गझल केवळ ओळी नाहीत, त्या जीवनातील मौनाचे अर्थ आहेत. त्या आपल्याला विचार करायला भाग पाडतात, पण त्याचवेळी हळुवार स्पर्शही देतात. कवयित्री मंजूषा कुलकर्णी यांनी या संग्रहातून मराठी गझलेला एक नवीन प्रकाश दिला आहे. त्यांच्या लेखणीत शब्दांची ऊर्जा,

स्त्रीसुलभ संवेदनशीलता आणि तत्त्वज्ञानाचा गहिरा आत्मा या तिन्हींचं संतुलन आहे. त्यांनी गझलेला केवळ रूप नव्हे, तर दिशा दिली आहे.

या संग्रहाचं शेवटचं वैशिष्ट्य त्यात भावनांइतकंच विवेकाचं तेज आहे. ही उल्का फक्त उजेड देत नाही, ती दिशा दाखवते. ती सांगते – 'तू अंधारात हरवलास तरी चालेल, फक्त शोधण्याची ज्योत विझू देऊ नकोस.'

'उल्का' हा गझलसंग्रह म्हणजे मनाचा प्रकाशोत्सव आहे. त्यात तुम्हाला वेदना दिसतील, पण ती सौंदर्याने झाकलेली असेल; विचार दिसतील, पण ते भावनांनी सजलेले असतील; आणि सर्वात महत्त्वाचं त्यात सत्याचा तेजोमय शोध असेल.

शेवटी एवढंच म्हणावंसं वाटतं या संग्रहातील प्रत्येक गझल म्हणजे रात्रीच्या आकाशात उमटलेली एक छोटीशी उल्का क्षणभर झळकणारी, पण तिचा प्रकाश कायमचा मनात राहणारा.

श्रीमती नंदिनी काळे
तळेगाव, पुणे

अनुक्रमणिका

१) गझल ... १५
२) भाव वेडे जागले का ... १६
३) गझल ... १७
४) कोणता हा राग आहे ... १८
५) गेले घडून काही ... १९
६) जराजरासे खुलायचे ना ... २०
७) मिटले जरा पहा ना ... २१
८) काहीच भाव नाही ... २२
९) भेटून येत नाही ... २३
१०) बाजार मांडलेला ... २४
११) भेटून घ्यायचे का ... २५
१२) वळून आता पहायचे की ... २६
१३) जुळून आले नवेच काही ... २७
१४) घेऊ नयेच काही ... २८
१५) भेटून येत नाही ... २९
१६) काहीच भाव नाही ... ३०
१७) आता पुन्हा कशाला... ... ३१
१८) कोणास ठावे ... ३२
१९) तू असा माझा असावा ... ३३
२०) काळजा तू थांब ना रे ... ३४
२१) आता मी हरावे ... ३५
२२) सांगेल कोणी ... ३६
२३) येता मनात कोणी ... ३७
२४) माझ्याच भावनांचा ... ३८
२५) राधेस छंद व्हावा ... ३९
२६) थोडा विचार व्हावा ... ४०
२७) कोणताही वाद नाही ... ४१
२८) दीपिका ज्ञानेश्वरी ... ४२
२९) ओझे नको मनावर ... ४३
३०) नकोच काही ... ४४
३१) आवाज येत गेले ... ४५
३२) आता पुरे बहाणे ... ४६
३३) साथ नाही.... ... ४७
३४) येऊन कोण गेला ... ४८
३५) वस्ती बखाल झाली ... ४९
३६) वाहून पूर गेला ... ५०
३७) गाव माझे ... ५१
३८) काय झाले ... ५२
३९) थिजवून प्रीत गेली ... ५३
४०) देऊ तुला का... ... ५४
४१) आला वसंत आहे ... ५५
४२) नको म्हणाला ... ५६
४३) छळवाद मांडलेला ... ५७
४४) जेंव्हा करार झाले ... ५८
४५) कोणी ठराव केले ... ५९
४६) कळणार का तुला ते ... ६०
४७) पाहिले ना ... ६१
४८) सारी मजा असावी ... ६२
४९) आता पुन्हा कशाला ... ६३
५०) गझल ... ६४

(१)

गझल

वृत्त – अनलज्वाला

(मात्रा ८–८–८ = २४)

जो तो उठतो गाव मनाचा लुटून नेतो
छुपा विषारी खंजीर ऐसा सुटून जातो

कोण खरे ना कळते म्हणुनी त्रागा त्याचा
बघुन मुखवटे स्वत: आरसा फुटून जातो

नको वाटते जिथे कुणाशी नाते जुळणे
छत्तीस गुणी हा योग नेमका हटून जातो

जन्मोजन्मी साथ असावी वचन दिले तू
तरी फसवता रेशीम धागा तुटून जातो

हळुच खुणावे अनोळखीचा कुणी चेहरा
प्रश्न ओळखीचा मग तेंव्हा मिटून जातो

जबाबदाऱ्या मानगुटीवर बसल्या तेंव्हा
तरुणपणातच गडी कोवळा वठून जातो

जरी वाटते नाटक करणे आहे सोपे
पहा नटाला दुःखाने तो नटून जातो

डोळ्यादेखत प्रेम आपुले परके झाले
खरा शहाणा स्वतः दूर तो हटून जातो

मायेच्या या गुंत्यामध्ये अडकुन गेलो
कृपा ईश्वरी ज्यास लाभली सुटून जातो

दि.२३/०२/२०२४
रात्री ०९.३१ वा.

(२)

गझल

भाव वेडे जागले का

वृत्त – मनोरमा

(गालगागा गालगागा)

भाव वेडे जागले का
प्रेम माझे जाणले का

डागणीने पोळल्यावर
दुःख माझे वाढले का

सोड आता हट्ट काही
वागणे हे चांगले का

जीवनाला अर्थ आला
सौख्य काही लाभले का

बाण वर्मी बोचलेले
नेम माझे लागले का

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०८.४९ वा.

(३)

गझल

वृत्त – मनोरमा

(गालगागा गालगागा)

ओळखीचे भेटलेले
गाव होते पेटलेले

फूल हाती देत गेले
आत वन्ही चेतलेले

जात पाती भावनेने
वैर कोणी घेतलेले

लोकशाही पाळतो मी
तत्त्व खोटे रेटलेले

शिक्षणाच्या उन्नतीला
हात दोन्ही जोडलेले

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०६.४२ वा.

(४)

गझल

कोणता हा राग आहे

वृत्त – मनोरमा

(गालगागा गालगागा)

कोणता हा राग आहे
त्या सुराला आहे

सागराचे गाव माझे
आत वेडी गाज आहे

तू अशी का दूर जाशी
लाजणारी लाज आहे

पापणीच्या उंबऱ्याला
वाट देखी साज आहे

प्रेम माझे प्रीय राणी
भावनांचा ताज आहे

तू जरा होशील राधा
सावळा अनुराग आहे

साथ देशी तू युगाची
गोडवा हा माग आहे

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०६.२१ वा.

(५)

गझल

गेले घडून काही

(वृत्त – आनंदकंद)

नाही तुला कळाले, गेले घडून काही
आयुष्य श्वास माझे, सरले उडून काही ।।

पाहून वाट थकले, डोळे किती तरीही
माझेच आर्त आता, थकले रडून काही ।।

मोत्यात ओवलेली, जी माळ तू दिलेली
मोती रूसून का रे, तुटले पडून काही ।।

पांथस्थ कोण आला, दे मोगरी म्हणाला ।।
त्याने फुले कळ्यांना, नेले खुडून काही ।।

ताजीतवान होती, स्वप्नातली फुले तर
तू तोडताच गेली, स्वप्ने सडून काही ।।

दुःखास काढताना मी वेगळे जरासे
सौख्यास ठेवलेले, मी पाखडून काही ।।

ने शेवटी तरी तू, पत्रातल्या निरोपा
जे वाचले कधी ना, माझ्याकडून काही ।।

दि. १९/०२/२०२४
रात्री ०९.४६ वा.

(६)
गझल
जराजरासे खुलायचे ना
(वृत्त – हिरण्यकेशी)

कशास चिंता ऋतूभराने, खुलायचे ना जराजरासे
मनात फुलतो वसंत वेडा, भुलायचे ना जराजरासे ।।

कुठून येतो सुगंध आता, कुठून जातो भरात वारा
कळी कळीने नि पाकळीने, फुलायचे ना जराजरासे ।।

उगाच येते मनात काही, उगाच जाते क्षणात काही
क्षणाक्षणाला मनामनाला, झुलायचे ना जराजरासे

इथून तेथे तिथून येथे, परागवेडे पतंग पक्षी
मधात धुंदी अगाध छंदी, रुळायचे ना ।।

असे जरासे तसे जरासे, सुरात गुणगुण गुणायचे ना
मनात आलाप नाचताना, जराजरासे डुलायचे ना जराजरासे ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री १०.५९ वा.

(७)

गझल

मिटले जरा पहा ना

(वृत्त – आनंदकंद)

येता मिठीत राजा, मिटले जरा पहा ना
डोळ्यात भाव सारे, झुकले जरा पहा ना ।।

सोडून सर्व माझे, अर्पून या जिवाला
झाले तुझीच आता, फुलले जरा पहा ना ।।

आले जुळून नाते, रेशीमबंध सारे
संकेत मागचे का, तिथले जरा पहा ना ।।

रंगात रंग गेले, मिसळून चित्र न्यारे
स्वर्गीय इंद्रचापे, इथले जरा पहा ना ।।

दाही दिशा गुलाबी, वाहे हवा नशीली
डोळ्यात स्वप्नं आले, कुठले जरा पहा ना ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री १०.३२ वा.

(८)

गझल

काहीच भाव नाही

(वृत्त – आनंदकंद)

माझ्या मनात आता, काहीच भाव नाही
फसवून जावयाचा, कुठलाच डाव नाही ।।

प्रेमात जीव देणे, आता फुकाच आहे
हृदयात पाहताना, माझेच नाव नाही ।।

आयुष्य वेचले मी, बांधून दावणीला
कळले मला नव्याने, सुटलेच गाव नाही ।।

गेली दमून काया, आकाश ना उडाया
चिंता नकोस ठेवू, कोठेच धाव नाही ।।

होते बरे जरासे, बिघडून काय गेले
मी फक्त चांगली हा, भलताच आव नाही ।।

घेतोस काळजी जी, साऱ्या तुझ्या जनांची
का घेतला कधी तू, माझाच ठाव नाही ।।

जे जे मला दिलेले, सांभाळले उराशी
तू मर्मघात केला, का अन्य घाव नाही ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री ०९.४७ वा.

(९)

गझल

भेटून येत नाही

(वृत्त - आनंदकंद)

आभास शब्द सारे, भासात भेटणारे
माया मनातली तर, लाटून येत नाही ।।

गप्पांतुनी जगावे वाटून येत नाही
आभाळ वाकलेले फाटून येत नाही ।।

जर वेदना दुजाची ना ओल पापणीला
दुःखात कंठ आता दाटून येत नाही ।।

ओता किती दुधाला, जाळा कितीही ज्वाळा
बासुंद चोपडीशी, आटून येत नाही ।।

स्वार्थात मग्न सारे विश्वातही स्वतःच्या
आनंद जीवनाचा, वाटून येत नाही ।।

आभास शब्द सारे भासात भेटणारे
प्रत्यक्षही कुणाचे, लाटून येत नाही ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री ०८.४४ वा.

(१०)
गझल
बाजार मांडलेला
(वृत्त – आनंदकंद)

वागायचे कसे हो उद्धार मांडलेला
सांगा कसे जगावे बाजार मांडलेला ।।

विकतात रोज येथे वेड्या कळ्याफुलांना
बेताल भावनांचा, व्यापार मांडलेला ।।

नाही बरे जरासे, यंत्रे तपासण्याला
नाडी कुणा कळेना आजार मांडलेला ।।

आलेत सांत्वनाला, जन आप्त इष्ट सारे
हृदयात दुःख नाही, व्यवहार मांडलेला ।।

जाणून गूज सारे, भेदी ठरून गेला
चौघात मात्र खोटा, आधार मांडलेला ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री ०८.१३ वा.

(११)
गझल
भेटून घ्यायचे का
(वृत्त – आनंदकंद)

वाटे पुन्हा नव्याने भेटून घ्यायचे का
वेडात ओळखीच्या बोलून घ्यायचे का ।।

देऊ नव्यानव्याने प्रीतीस जाग आता
तारुण्य भावनांचे, उमजून घ्यायचे का ।।

जागून रोज रात्री मोजून चांदण्यांना
आकाश हे मनाचे चालून घ्यायचे का ।।

ओल्या जळात अवघी काया शहारलेली
ग्रीष्मात गारव्याने गोठून घ्यायचे का ।।

जावे पुढे कशाला तारुण्य काळजाला
मागे पुन्हा वयाला आणून घ्यायचे का ।।

दि. १६/०२/२०२४
सकाळी ०८.५३ वा.

(१२)

गझल

वळून आता पहायचे की

(वृत्त – हिरण्यकेशी)

मनातुनी मी फिदा तुझ्यावर, हळूच नाते जुळून आले
पुन्हा पुन्हा रे प्रिया तुला मी, वळून मागे बघून आले

नभात इतके जमून सारे, क्षणात अवघे हसून तारे
पिठूर प्रेमात भावनेच्या, तनामनाने सजून आले ।।

अबोल नाते जुळून येणे, न बोलताही तुला पहाणे
सुरेल गाणे तुझे नि माझे, मनात माझ्या लिहून आले ।।

भरून आभाळ सांजवेळी, सरीवरी सर भरात आली,
उरातल्या आठवांस अवघ्या, क्षणांस मी तर स्मरून आले ।।

निघून गेल्या वयास आता, फिरून हाती धरून घ्यावे
उरून माझ्या तुझ्यात प्रीती, पुन्हा पुन्हा मी जगून आले ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री ११.२७ वा.

(१३)
गझल
जुळून आले नवेच काही
(वृत्त – हिरण्यकेशी)

जगात आता तुझ्या नि माझ्या, जुळून आले नवेच काही
जिणे रोजचे तरी नव्याने, हसून आले नवेच काही ।।

मनात होते जसे तसे ते, भल्या पहाटे घडून गेले
सुखावलेलेली बकूळ म्हणते, फळून आले नवेच काही ।।

नभात गेल्या खट्याळ वेली, कळ्या फुलांनी किती बहरल्या
तरी खुशीच्या नशेत हलके, खुलून आले नवेच काही

नवीन वाटा तरी कशा ह्या, जुन्या घराशी रमून गेल्या
मला कळेना असे कसे हे जमून आले नवेच काही

मनास वाटे अशी उभारी, उफाळणारे तरंग न्यारे
सुगंध नात्यामधेच आहे, कळून आले बरेच काही ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री १२.१४ वा.

(१४)
गझल
घेऊ नयेच काही
(वृत्त - आनंदकंद)

प्रेमात मोजमापे, देऊ नयेत काही
शर भावनेतले तर, भेदू नयेत काही ।।

केले कुणी कितीही, देऊ उधार काही
आत्म्यास जागताना, घेऊ नयेच काही ।।

कानावरी जरी त्या, आल्या खमंग बाता
विश्वास राखताना, ऐकू नयेच काही ।।

सोडून रीतभात, तोडून भीडभाड
नात्यात चीरफाड, वागू नयेच काही ।।

जोडून ठेवताना, धाग्यासही शिवावे
दिसली जरी उणीव, छेदू नयेच काही ।।

सांभाळणे कठीण, जरी वाटले तरीही
नाही निरूपयोगी, फेकू नयेच काही ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री १०.०३ वा.

(१५)
गझल
भेटून येत नाही
(वृत्त – आनंदकंद)

गप्पांतुनी जगावे वाटून येत नाही
आभाळ वाकलेले फाटून येत नाही ।।

पीडा कुणा दुजाची काळीज माझे ठार
दुःखात कंठ आता दाटून येत नाही ।।

ओता किती दुधाला जाळा कितीही ज्वाळा
बासुंद चोपडीशी आटून येत नाही ।।

सांगा कसे तुम्ही हो सारे खुशाल हो ना
आनंद आता कोणी वाटून येत नाही ।।

आभासी शब्द सारे भासात भेटणारे
प्रत्यक्ष कोणी कोणा भेटून येत नाही ।।

येता खराच काळ दारे घरेही बंद
माया मनीकणीही साठून येत नाही ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री ०८.४४ वा.

(१६)

गझल

काहीच भाव नाही

(वृत्त – आनंदकंद)

माझ्या मनात आता, काहीच भाव नाही
वाटे तुला तसा रे, काहीच डाव नाही ।।

जीवास जीव देणे, माझे फुकाच आहे
डोकावले तुझ्याते, माझेच नाव नाही ।।

आयुष्य वेचले मी, बांधून दावणीला
आता कळे नव्याने, माझा तु गाव नाही ।।

गेली दमून काया, आकाश ना उडाया
भीऊ नकोस माझी, कोठेच धाव नाही ।।

होते बरे जरासे, बिघडून काय गेले
मी फक्त चांगली हा, माझाही आव नाही ।।

घेतोस काळजी जी, साऱ्या तुझ्या जनांची
का घेतला कधी तू, माझाच ठाव नाही ।।

जे जे दिले तू आहे, सांभाळले किती मी
तू मर्मघात केला, का अन्य घाव नाही ।।

दि. १६/०२/२०२४
रात्री ०९.४७ वा.

(१७)

गझल

आता पुन्हा कशाला...

(वृत्त – आनंदकंद)

सारे हिशोब आता सांगू नको पुराणे
चुकलेच ठोकताळे आता पुन्हा कशाला ।।

वाटा दुभंगलेल्या दाही दिशा बुडाल्या
आलेख मांडणे ते आता पुन्हा कशाला ।।

झालो अनोळखीचे डोळे सुकून गेले
आसू गळून जाणे आता पुन्हा कशाला ।।

पदरात बांधलेली होती पुरी शिदोरी
झोळी तरी नव्याने आता पुन्हा कशाला ।।

शब्दास अर्थ नाही अर्थात भावना ना
जुळवून सूर आणा आता पुन्हा कशाला ।।

दि. १६/०२/२०२४
सकाळी ०७.५४ वा.

(१८)

गझल

कोणास ठावे

(वृत्त मंजुघोषा)

कोण आहे आपुले कोणास ठावे
कोठुनी जावे कुठे कोणास ठावे ।।

सांजवेळी सावल्यांचा खेळ चाले
आठवांचे भास ते कोणास ठावे ।।

रोज वेड्या काळजाशी भांडते मी
दुःख माझे जाळते कोणास ठावे ।।

ऐलतीरी जीवघेणी वाट आहे
पैलतीरी काय ते कोणास ठावे ।।

ना कळे काहीच कोणा खंत आहे
जग उदासी एवढे कोणास ठावे ।।

मी जगावे की मरावे प्रश्न आहे
उत्तराचे सोवळे कोणास ठावे ।।

दि. १३/०२/२०२४
दुपारी ०१.१२ वा.

(१९)
गझल
तू असा माझा असावा
(वृत्त मंजुघोषा)

तू असा माझा असावा वाटलेले
श्वास गंधाळून जावा वाटलेले ।।

मोगरीच्या ताटव्याचे भार व्हावे
अन कळ्यांना गंध द्यावा वाटलेले ।।

येत राहो रानवारा झिंगणारा
सावळ्याचा धुंद पावा वाटलेले ।।

ना तिथे कोणी असावे टोकणारे
बांध आता मित्र व्हावा वाटलेले ।।

भेटली नाहीस त्या वाटेवरी तू
या दिशांना छेद जावा वाटलेले ।।

दि. १३/०२/२०२४
दुपारी ०१.२९ वा.

(२०)
गझल
काळजा तू थांब ना रे
(कविता)

आज माझ्या काळजा तू थांब ना रे
गूज वेडे खोल जे ते सांग ना रे ।।

कोण आहे जो दडे आतून वेडा
त्या हिशोबा मोकळा तू मांड ना रे ।।

संपले ते पर्व होते लाजण्याचे
आज धैर्याची कवाडे लांघ ना रे ।।

नाव जे कोरून आहे अंतरंगी
प्रीत वेडी आजही ती सांड ना रे ।।

जन्म हा संपेल केंव्हा काय सांगू
एकदा तू फक्त माझा सांग ना रे ।।

दि. १३/०२/२०२४
दुपारी ०१.५७ वा.

(२१)

गझल

आता मी हरावे

(वृत्त मंजुघोषा)

वाटते जाणून आता मी हरावे
चालताना त्या चुकांना मी करावे ।।

सांडलेल्या अंगणाच्या त्या सड्याला
पापणीच्या ओंजळीने मी भरावे ।।

दंतपंक्ती शुभ्र होत्या हासलेल्या
त्या तुझ्या स्मितास राणी मी स्मरावे ।।

भास ना आभास सारे वाटणारे
पापणीच्या कोपऱ्याने मी झरावे ।।

हात माझा सोडुनी जाशील जेंव्हा
प्राण मी वाटेवरी मग अंथरावे

दि. १३/०२/२०२४
दुपारी ०२.१४ वा.

(२२)
गझल
सांगेल कोणी
(वृत्त मंजुघोषा)

दुःख कोणा पाहिजे बोलेल कोणी
त्या सुखा वेशीवरी सोडेल कोणी ।।

आठवण येते तुझी दुःखात देवा
वाट भक्तीची मला सांगेल कोणी ।।

वेदनेच्या बोचणाऱ्या भावनांना
एकदा का वेचुनी लांघेल कोणी ।।

जे हवे ते लाभते येथे कुणाला
जे नको ते मागण्या थांबेल कोणी ।।

थांबला कोठे कधी तो काळ नाही
नित्यनेमे चालणे बांधेल कोणी ।।

दि. १३/०२/२०२४
दुपारी ०२.४४ वा.

(२३)

गझल

येता मनात कोणी

(वृत्त आनंदकंद)

येता मनात कोणी खुलतो कसा शहारा
मनमोर नाचतो मग फुलवूनिया पिसारा ।।

प्रेमातले दिवस ते वेडात धावणारे
सांभाळताच त्यांना केंव्हा नसे घसारा ।।

हृदयातुनी तू कोठे जाऊ नकोस राजा
दे वादळात मोठ्या, तू राजसा किनारा ।।

दाटून येत जाते ती ओढ आठवांची
खेचून नेत जातो तो एकटा सहारा ।।

देतोस साथ म्हणुनी जगतेय मी खरोखर
संजीवनी मिळाली हा देखणा उतारा ।।

दि. १३/०२/२०२४
सायं. ०६.३३ वा.

(२४)
गझल
माझ्याच भावनांचा
(वृत्त आनंदकंद)

माझ्याच भावनांच्या, गेल्या वठून गावा देतात ते दलाली,
आता मुजोर भावा ।।

खोलात पाय जाता, काटा कुणास रुततो
येथे उदासलेल्या, लाटेवरीच नावा ।।

आक्रंद चांदण्यांचे, भलतेच साठलेले
आक्रोश पौर्णिमेचा, अवसेस काय ठावा ।।

येता वसंत गाते कोकीळ सुस्वराने
आतून आर्त ऐका दुखऱ्या शिशीर घावा ।।

दुःखात साथ नाही ,कोणी न सांत्वनाला,
वाटे उगाच खोटा, करतात लोक दावा ।।

दि. १३/०२/२०२४
सायं. ०७.२० वा.

(२५)

गझल

राधेस छंद व्हावा

(वृत्त आनंदकंद)

वाऱ्यास ना कळाले कोठून गंध प्याला
वेणुवरी सुरांचा राधेस छंद झाला ।।

का व्यर्थ धावते ती वेडात चक्रवाकी
भुंगा फुलात रात्री अडकून ना उडाला ।।

सोडून सार माझे सारे तुलाच द्यावे
दुःखास झेलताना आनंदकंद आला ।।

सांगा कशी फुलावी वेलीवरी कळी ती
माझे कुणी असावे म्हणते खरेच बाला ।।

वाटेवरी जराही ना सावली मिळाली
चालू उन्हात थोडे मानून गोड घाला ।।

दि. १३/०२/२०२४
सायं. ०७.५२ वा.

(२६)
गझल
थोडा विचार व्हावा
(वृत्त – आनंदकंद)

लाजून पाहताना थोडा विचार व्हावा
होते शहीद कोणी प्रेमात ठार व्हावा ।।

सुचले कधीच नाही त्याला शब्दात काय बोलू
निःशब्द भाव सारा पाहून गार व्हावा ।।

दाबून ओठ घेते जेंव्हा स्वयेच लाडे
सोडून संयमाला घोडा फरार व्हावा ।।

मिटवून पापणीला झुकते जरा जराशी
प्रीतीत त्याचवेळी हळवा करार व्हावा ।।

भेटीत सांजवेळी गेली घडून जादू
जन्मास कोणताही आता न भार व्हावा ।।

दि. १४/०२/२०२४
रात्री १२.०२ वा.

(२७)

गझल

कोणताही वाद नाही

(वृत्त – व्योमगंगा)

बोललो नाही जरीही, कोणताही वाद नाही
हाक ऐकू येत जाते, ओळखीची साद नाही ।।

सोबतीला भोवताली, खूप सारी माणसे पण
गायले मी गीत माझे, का कुणाची दाद नाही ।।

पाहिली नाही कधीही, आस त्याला जीवनाची
पण कसा दावा करू मी, तो अजूनी बाद नाही ।।

हात काळे फासणारे, डाव कपटी मांडलेला
चांगला कोणास येथे, रंगण्याचा नाद नाही ।।

माजलेल्या माणसांच्या पेटणाऱ्या रोज वाटा
अन मशाली नाचवूनी, सांगती उन्माद नाही ।।

दि. १४/०२/२०२४
रात्री १२.३५ वा.

(२८)

गझल

दीपिका ज्ञानेश्वरी

(वृत्त – कालगंगा)

शब्द आले ओघळूनी अर्थ सारे मांडले
स्वर्ग लेणे अंबराचे दान मोठे वाटले ।।

भावनांच्या वाहती भारास भावे भाव का
रंगलेले शब्द न्हाले सार अवघे साठले ।।

प्रार्थनेचे ऐक्य मोठे, की दिशा मोहावली
मार्ग आता मोकळेसे, बांध येथे लांघले ।।

विश्व होते एक आता नाद त्याचा ऐकला
संपुनी गेले दुरावे पूल इथले सांधले ।।

वैर संपावे म्हणोनी, यत्न केले केवढे
दान झाले सार्थ आता, मैत्र केवळ बांधले ।।

दीपिका ज्ञानेश्वरी, झाली मुखी जी वैखरी
कृष्ण आला धन्य झाला, ज्ञानियाने जाणले ।।

दि. १४/०२/२०२४
रात्री ०१.१७ वा.

(२९)
गझल
ओझे नको मनावर
(वृत्त – आनंदकंद)

आता तरी कुणाचे ओझे नको मनावर
काहीच हक्क आता माझे नको कुणावर ।।

पेलून घेत गेले आभाळ वेदनेचे
दुःखात हुंदकेही आता नको अनावर ।।

श्वासात कोंडलेली गेली दबून काया
विश्वास कोणतेही ठेवू नको खुनावर ।।

धाग्यात सांधलेली उसवून वीण गेली
तोडून आतड्यांना ठिगळे नको तनावर ।।

येशील पाहण्याला आता खुणा कशाला
बंबाळ ओरबाडे ओढू नको तमावर ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०१.२६ वा.

(३०)

गझल

नकोच काही

(वृत्त – आनंदकंद)

झोळी विरून गेली, देणे नकोच काही
आता पुरे उतारे, घेणे नकोच काही ।।

संपून त्राण गेले, आवाज क्षीण झाले
शब्दास बांध वेड्या, लेणे नकोच काही ।।

सोडून देत सारे, टांगून ते पसारे
गुंत्यात गुंतणारे, मेणे नकोच काही ।।

पाहून स्पष्ट झाले, आभाळ वाकलेले
वर्षाव बास झाले, तेणे नकोच काही ।।

सांभाळुनी हिशेबा, काठिण्य वाढलेले
त्यागात धन्य व्हावे, येणे नकोच काही ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०१.४३ वा.

(३१)
गझल
आवाज येत गेले
(वृत्त – आनंदकंद)

कोठून ओळखीचे, आवाज होत गेले
हृदयास स्पर्श काही, का आज होत गेले ।।

वाटेवरी जराशी, वाढून ओढ गेली
कोणीतरी मनाचे, अंदाज होत गेले ।।

केले उदार थोडे, माझ्या मनास मीही
का मन तुझे उगाचच, नाराज होत गेले ।।

होते जरी कुणाशी, शब्दात बांधलेली
भावात वाहताना, ते साज होत गेले ।।

डोळ्यात आसवांच्या, आता मुजोर वाटा
आक्रंद मूक सारे, का लाज होत गेले ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०१.४३ वा.

(३२)
गझल
आता पुरे बहाणे
(वृत्त – आनंदकंद)

चोरून घेत काया, आता पुरे बहाणे
झालो अदांमुळे या, आम्ही पुरे शहाणे ।।

होती सदाच राणी, भेटीत लाजलेली
सांगा निरोप कोणी, आता पुरे पहाणे ।।

कोणास काय येथे, हृदयास तू पुसावे
सोडून अर्थ सारे, न्यारे पुरे वहाणे ।।

घेता कवेत आता, जाते मिटून थोडी
गोडी अशी असू दे, दूरीतही रहाणे ।।

माझ्याच सावल्यांना, विश्वास वाटतो ना
सृष्टीत कल्पनेच्या, आता पुरे नहाणे ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०१.५९ वा.

(३३)

गझल

साथ नाही....

(वृत्त – मंजुघोषा)

पापणीला पापणीची साथ नाही
रोज रातीला नभाचा हात नाही ।।

सूर काही छेडले गेले तरीही
गीत ओठी वेदनेचे गात नाही ।।

कोणत्या शब्दात सांगू जा तरीही
एक साधे दुःख वेडे जात नाही ।।

थांबले आता पुरे झाले तराणे
कोणतीही सोबतीला बात नाही ।।

जा नको मागायचे नाहीच काही
मानते विश्वात माझा घात नाही ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०२.४३ वा.

(३४)
गझल
येऊन कोण गेला
(वृत्त – आनंदकंद)

आताच उंबऱ्याशी, येऊन कोण गेला
काही स्मृती अनामी, दाऊन कोण गेला ।।

झटक्यात वाहिले मी, काळीज राखलेले
काढून जीव माझा, घेऊन कोण गेला ।।

गेला फटीत थोडा, वाकून जो कवडसा
चोरून आत येता, पाहून कोण गेला ।।

गेले निघुन तरीही, वाटेत थांबलेला
स्वप्नात सांजवेळी, भेटून कोण गेला ।।

शय्याच व्यस्त झाली, प्रीतीत मस्त झाली
खाणाखुणा मनीच्या, झाकून कोण गेला ।।

विसरू कसे तयाला, सांभाळतो मनाला
बघताच लाजलेली, हासून कोण गेला ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०३.०७ वा.

(३५)

गझल

वस्ती बखाल झाली

(वृत्त - आनंदकंद)

कोठेतरी परंतू, वस्ती बकाल झाली
गेल्या जळात वाटा, कश्ती बकाल झाली ।।

जो देवदूत होता, गेला निघून आता
काहीच नाही उरले, वस्ती बकाल झाली ।।

दारात जो दरारा, होता सदा करारा
चिडवीत मेंघळेही, गस्ती बकाल झाली ।।

चैतन्य वाहणारे, सारे गुडूप झाले
आवाज गप्प सारे, मस्ती बकाल झाली ।।

येतो युगातुनी हा, कोणीतरी पुढारी
नाही दुजास थारा, हस्ती बकाल झाली ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०३.३१ वा.

(३६)

गझल

वाहून पूर गेला

(वृत्त - आनंदकंद)

ताज्या खुणा दिलेल्या, घेऊन पूर गेला
जो गाव ओळखीचा, राहून दूर गेला ।।

पेटून चूल होती, रांधून भाकरीला
संसार फोल सारा, ठरवून धूर गेला ।।

झाडास टांगलेली, झोळी मजेत होती
लोंढ्यात जीव छोटा, सोडून भूर गेला ।।

दाणे जराजरासे, गठडीत बांधलेले
घासात घास नाही, भिजवून तूर गेला ।।

फोडून आर्त टाहो, आवाज खोल गेला
काळीज संकटाचे, बडवून ऊर गेला ।।

दि. १३/०२/२०२४
रात्री ०३.५२ वा.

(३७)

गझल

गाव माझे

(वृत्त – मंजुघोषा)

पापणीच्या उंबऱ्याचे गाव माझे
कोमलाच्या पाकळीचे भाव माझे ।।

मोहूनी जाती मने अलवार वारे
सोसणारे गारव्याचे घाव माझे ।।

उमजुनी घेते तरी जी सावलीला
तापलेले ऊन आहे ठाव माझे ।।

का उगाचच मांडलेले खेळ वेडे
सोडवीण्या सारखे जे डाव माझे ।।

येउनी कानात माझ्या सांगतो तो
देत आहे मी प्रियेला नाव माझे ।।

दि. १३/०२/२०२४
पहाटे ०४.०६ वा.

(३८)
गझल
काय झाले
(वृत्त – मंजुघोषा)

ना कळे माझे मला हे काय झाले
देत पान्हा वासराची गाय झाले ।।

दुग्ध देते अमृताची गोड गाथा
त्या दुधाची मल्मली मी साय झाले ।।

होउनी भूमी जगाला अन्न देते ।
गैरनीती पाहुनी असहाय झाले ।।

पौरुषाच्या झेलण्या तेजास येथे
प्रीतवेडी दंगलेली बाय झाले ।।

पंख ल्येता पाखरांचे गाव झाले
चालताना चालत्याचे पाय झाले ।।

मी अशी शक्ती तुझी भक्ती असावी
लेकरांना पाहताना माय झाले ।।

दि. १४/०२/२०२४
सकाळी ०७.१२ वा.

(३९)
गझल
थिजवून प्रीत गेली
(वृत्त – आनंदकंद)

डोळ्यात देत धारा भिजवून मीत गेली
पाहून वाट थकता विझवून प्रीत गेली ।।

केले जरी कितीही तेंव्हा तिच्याचसाठी
नाही तुझे कुणीही शिकवून रीत गेली ।।

गाठीस हार आहे साथीस स्वप्न नाही
वेडी क्षणात आता रिझवून जीत गेली ।।

वाटे भकास जेंव्हा जाती दिशा लयाला
कोणीतरी सुरांनी सजवून गीत गेली ।।

माझेच सोवळे मी टाकून देत गेलो
निर्धास्त मन करोनी उजवून भीत गेली ।।

दि. १४/०२/२०२४
सकाळी ०७.५२ वा.

(४०)
गझल
देऊ तुला का...
(वृत्त – मंजुघोषा)

चांदण्याचा गाव मी देऊ तुला का
काजव्यांच्या संगती नेऊ तुला का ।।

ताटवे उमलून आले दूर कोठे
त्या तिथे नेऊन मी ठेऊ तुला का ।।

सागराला भेटते जेथे सरीता
उचलुनी राणी जरा घेऊ तुला का ।।

चंद्र वाटे रोहिणीला आपुलासा
लाजणाऱ्या गोडव्या लेऊ तुला का ।।

ना कधी तू दूर जावी लोचनाला
नाजुका या अंतरी ठेऊ तुला का ।।

दि. १४/०२/२०२४
सकाळी ०७.३६ वा.

(४१)
गझल
आला वसंत आहे
(वृत्त – आनंदकंद)

कोकीळ सांगतो की आला वसंत आहे ।
सृष्टीस कोणतीही आता न खंत आहे ।।

रुजवून बीज घेते मातीत अंग सारे
कोंबास जन्म देण्या मरणे पसंत आहे ।।

कोठे कशी तृणाने तृप्ती करून घ्यावी
जो जीव देत जातो दाता अनंत आहे ।।

कळते कुणास येथे जावे कुठून कोठे
आतून वाट दिसते तो हा सुपंथ आहे ।।

वाऱ्यावरी उडावी देशांतरी फिरावी
तो दिव्यकीर्त त्याची कीर्ती दिगंत आहे ।।

दि. १४/०२/२०२४
सकाळी ०८.२४ वा.

(४२)

गझल

नको म्हणाला

(वृत्त – आनंदकंद)

प्रीतीत चार आणा देणे नको म्हणाला
देते तुला म्हणाले घेणे नको म्हणाला ।।

येशील संगतीने चालू जरा सवेने
क्षण एक थांबताना येणे नको म्हणाला ।।

त्या केवड्या बनाला जाऊ मिळून दोघे
येशील का पुसावे तेणे नको म्हणाला ।।

गावातल्या घराशी अन ओळखी जराशी
तेथे सवे मला तो नेणे नको म्हणाला ।।

मी शेवटी म्हणाले कोरून नाव माझे
जडवून अंगठीला लेणे नको म्हणाला ।।

दि. १४/०२/२०२४
सकाळी ०८.५५ वा.

(४३)

गझल

छळवाद मांडलेला

(वृत्त - आनंदकंद)

बांधून ठेवला मी पळवाद मांडलेला
केला विनष्ट सारा छळवाद मांडलेला ।।

नाही जरी कळाले घरचाच कोण भेदी
शोधून काढला मी कळवाद मांडलेला ।।

झाली युगायुगाची पीडा विनाशकारी
दाबून टाकला मी खळवाद मांडलेला ।।

कर्तव्य कोणते हे विसरून लोक गेले
स्वार्थात फक्त माया फळवाद मांडलेला ।।

गाडून टाकलेल्या इच्छेससांधताना
फाडून टाकला मी बळवाद मांडलेला ।।

बांधू किती भुयारे रस्ता खचून गेला
प्रासाद नष्ट झाले गळवाद मांडलेला ।।

येथून तेथ जाती तेथूनही कुठेही
पक्षांतरे कितीही दलवाद मांडलेला ।।

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०४.१५ वा.

(४४)

गझल

जेंव्हा करार झाले

(वृत्त – आनंदकंद)

दोघात मूक सारे जेंव्हा करार झाले
वेडे प्रयास तेंव्हा सारे फरार झाले ।।

सीमा ठरून गेल्या संकेत चार झाले
म्हणणे कुणाकुणाचे तेंव्हा भरार झाले ।।

वचनात लग्न झाले जन्मास जागण्याचे
सारेच मंत्र आता केंव्हा तरार झाले ।।

दिसतेच ना कुणाला भगदाड भावनांचे
बुजणे कठीण ऐसे मोठे दरार झाले ।।

राहून सोबतीने कोणी न ते कुणाचे
नात्यात कोणते हे आता चरार झाले ।।

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०४.३७ वा.

(४५)
गझल
कोणी ठराव केले
(वृत्त – आनंदकंद)

खड्डे बुजून तेथे ओले भराव झाले
एकाच पावसाने रस्ते झराव झाले ।।

गाणे सुरेल नाही ताना चढेल झाल्या
बेडूकराव गाता खर्जे डराव झाले ।।

बदलून चेहऱ्याला दोषास लिंपले पण
दावेच फोल सारे इतके सराव झाले ।।

कोठे भरेल पाणी ती संपदा कळेना
झोपेत रोज नाणे रचता थराव झाले ।।

नाही लिखापडी की नाही करार केले
कळले कुणास नाही इतके ठराव झाले ।।

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०४.३७ वा.

(४६)

गझल

कळणार का तुला ते

(वृत्त – आनंदकंद)

जे भोगले जिवाने कळणार का तुला ते
केल्यास ज्या चुका तू वळणार का तुला ते ।।

दाबून टाकलेले शापित स्वप्नं माझे
प्रत्यक्ष पाहताना सळणार का तुला ते ।।

जाळून मारलेले माझेच प्रेम प्यारे
नाही सुखात तूही टळणार का तुला ते ।।

दे आठवून वेड्या ते दान दैवलेणे
माझा विचार नाही फळणार का तुला ते ।।

फेडायचे इथेही त्याचे गणित आहे
चुकले हिशेब तेंव्हा छळणार का तुला ते ।।

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०५.३९ वा.

(४७)
गझल
पाहिले ना
(वृत्त – आनंदकंद)

आले तुझ्यासवे जे माहेर पाहिले ना
केंव्हाच उंबऱ्याच्या बाहेर पाहिले ना ।।

दारिद्र्य भोगताना रात्री किती उपाशी
राशी दुजा घरीच्या ते ढेर पाहिले ना ।।

लंकेत पार्वतीची जैसी दशा असावी
नाही कधी कुणाचे आहेर पाहिले ना ।।

येताच काहीबाही कानी जरी विरोधी
योजावयास कोणी मी हेर पाहिले ना ।।

स्वीकारले कुणी की नाही कधीच चिंता
साथी तुझ्या असावे अव्हेर पाहिले ना ।।

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०६.१३ वा.

(४८)

गझल

सारी मजा असावी

(वृत्त – आनंदकंद)

विरहात जागण्याची वेडी सजा असावी
प्रीतीत भेटण्याची न्यारी मजा असावी ।।

वाटे रती मिळाली मदना वसंत येता
कामातुनी हव्या त्या वेळी रजा असावी ।।

जोडून आणता मी गंधाळल्या क्षणांना
तेंव्हा प्रिया तुझीही गोडी वजा असावी ।।

विसरून देत सारे तीही जरा बसावी
रागात बोलण्याची जागा उगा असावी ।।

माळीण मोगरीच्या केसात त्या फुलांना
रागात पाहताना तीही फुगा नसावी ।।

मिटवीन भांडणाते घेता मिठीत राती
तेंव्हा प्रिया जराशी लाजाळुजा असावी ।।

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०६.३८ वा.

(४९)

गझल

आता पुन्हा कशाला

(वृत्त - आनंदकंद)

सांगू नको पुराणे सारे हिशोब झाले
चुकलेच ठोकताळे आता पुन्हा कशाला ।।

वाटा दुभंगलेल्या दाही दिशा बुडाल्या
आलेख मांडणे ते आता पुन्हा कशाला ।।

झालो अनोळखीचे डोळे सुकून गेले
आसू गळून जाणे आता पुन्हा कशाला ।।

पदरात बांधलेली होती पुरी शिदोरी
झोळी तरी नव्याने आता पुन्हा कशाला ।।

शब्दास अर्थ नाही अर्थात भावना ना
जुळवून सूर आणा आता पुन्हा कशाला ।।

दि. १६/०२/२०२४
सकाळी ०७.५४ वा.

(५०)
गझल
वृत्त – मनोरमा
(गालगागा गालगागा)

ओळखीचे भेटलेले
गाव होते लाभलेले

कोणते होते कधीचे
वैर वैरा खेटलेले

फूल हाती देत गेले
आत वणवे चेतलेले
जात धर्म भावनेने
सूड कोणी घेतलेले

लोकशाही पाळतो मी
तत्त्व खोटे रेटलेले

पाहताना शिक्षणाने
हात दोन्ही टेकलेले

दि. १५/०२/२०२४
सकाळी ०६.४२ वा.

लेखिकेचा परिचय

- **डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,**

  पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए. (संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत) (सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)

  २३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५

  ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com

  मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- **प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई (महाराष्ट्र)** येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- **संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली. (https://sahitya-akademi.gov.in)**
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, **साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२० प्राप्त,** उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित ''वैदिक साहित्याचा इतिहास'' (२६० पृष्ठे) या **मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत) संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प** साहित्य अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव **सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा संस्कृत अनुवाद प्रकल्प** स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- **महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी** ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्‌भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गा: हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्‌भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

''**साहित्यिक व्रत**'' म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील 'हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड' मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके –

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक 'विवाह संस्कार' २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्याय:, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गा : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर 'प्राचीन भारतीय समाज', 'सूर्य शक्ती और मानव', 'कौटिलीय अर्थशास्त्र', 'स्मृतीग्रंथ – भाग १ और २' ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

  त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा – नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी–जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड–गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग–निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध, युगंधरा (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप–स्वरूप (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी, कामिनी (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी (स्त्रीजीवन – भाग १), मृणालिनी (स्त्रीजीवन – भाग २), प्रमिला (धरती–आकाश), लाघव वेळा (सकाळ–संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिक प्रतिक्रिया – कवीश्वर), प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (अन्य रसिक प्रतिक्रिया), गंधराणी (मिश्र कविता), श्रावणी (पाऊस कविता), उल्का (गझल), यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग–१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात – डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये ‘मंजु मंजिरी’ आणि ‘सर्ग निसर्ग’ नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके –

(राधाकृष्ण) – श्रीरंग, कृष्णकांत, (वेळा) – तेव्हा, (मिश्र कविता) – कवडसा, मृण्मयी, अबोली, (ऋतू) – सहा सोहळे, नभ मोजताना, (वाट) – जरा रेंगाळले, (रंग) – रंगतनु, (सर्वोत्कृष्ट कविता) – माझी कविता.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष –

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२–२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान – २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार – २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे ''साहित्य रत्न'' पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर – ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त
- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार २०२९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८

- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरिय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय–नवोदित – संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव – संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव – नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

- **Digital Content :**

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrunYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94- 2600116 ?utm_source =whatsapp_web & utm_medium =social& utm_campaign=socialsharebuttons
३	"आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे." साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	<https://twitter.com/maha_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 <https://twitter.com/maha_governor/status/1439559859536482304?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गा:'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya-akademi-award-for-translation-autobiography-of-prakash-amte-poet-prof-dr-manjusha-kulkarni-prakashwata-zws-70-2612674/lite/ ?utmsource=whatsapp_web&utm_medium=social&utm_campaign=socialsharebuttons
७	https://mr.wikipedia.org	https://mr.wikipedia.org/wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com MahaGovtMic/status 1476551366352924672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/InfoVidarbha/status/1418559733921816580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	<https://youtu.be/IT LxInwuJc ; https:/ youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=126653335052919 8id=100015176343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम – ‘‘सर्ग_निसर्ग’’ ऑडिओ अल्बम – ‘‘मंजुमंजिरी’’	<https://vy6s8.app.goo.gl/NKnJ> https://vy6s8.app.goo.gl/A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com/live/7-dyWQaLA?si=mid7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग – १	https://youtu.be/TrNMBV_ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग –२	https://youtu.be/NpvMk-Pu4dOs?si=typfHtOvNg-1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : ९१
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : १२
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

● ● ●